

از اتوپیا تا دیس اتوپیا: نقدی بر درام سیاسی-اجتماعی نظامات توتالیتری (نمونه موردی قلعه حیوانات)

شهام اسدی

کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه غیرانتفاعی روزبه، زنجان، ایران

چکیده

قلعه حیوانات رمانی پرهیاهو، متلاطم و سرشار از نماد است. کل داستان روایتی سمبولیک و درامی سیاسی-اجتماعی است که به صورت هجوآمیز و مضحک، انقلاب ۱۹۴۷ اکتبر روسیه را مورد انتقاد قرار می‌دهد. شخصیت‌هایی که اورول در داستان خویش می‌پروراند به نوعی در یک فضای سوررئال و موهوم واقع است که از یک نوع ناتورالیست معنادار و پویا سرچشمه می‌گیرد. اورول می‌کوشد به مخاطب خویش بفهماند که در انقلاب آن چیزی که بیشتر از همه مهم است شعور سیاسی و آگاهانه است یعنی تعقل و تفکر و نه پیروی بی‌چون و چرا و چشم و گوش بسته که این باعث عدول از آمان‌ها (اتوپیا) و میل به سوی دیس‌اتوپیایی است. رمان جورج اورول از نگاه بسیاری از منتقدین نماد یک جامعه دیس‌اتوپیایی است که به نوعی فضای کمونیستی دوران استالین را در شوروی به تمسخر می‌کشد. فضایی که دهشتناک و رعب‌آور است. اما این رمان تنها متعلق به گذشته و کمونیسم شوروی نیست بلکه تندیزی است که در هر عصری به درد می‌خورد و هر انقلابی که بدون آگاهی باشد را مورد نقد قرار می‌دهد چراکه نبود آگاهی باعث نفوذ پوپولیسم و توتالیتریسم می‌گردد که در نهایت به یک دیکتاتوری مطلق و بدتر منجرب می‌گردد و باعث نفوذ افرادی در حکومت و بدنه سیاسی جامعه می‌گردد که سرشار از عقده و تشنه قدرت هستند. این مقاله با نگاه توصیفی-تحلیلی و بر مبنای اطلاعات اسنادی و کتابخانه‌ای گردآوری شده است؛ و سعی کردیم ابتدا به بررسی شخصیت‌های داستان و نمودهای سمبولیک آنها بپردازیم و سپس داستان را از ابعاد اتوپیایی و دیس‌اتوپیایی مورد نقد و بررسی قرار دهیم تا در نهایت به ابعاد نظامات توتالیتری راحت‌تر پی ببریم.

واژگان کلیدی: قلعه حیوانات، توتالیتر، اتوپیا، دیس‌اتوپیا، سمبلیسم، جورج اورول

مقدمه

انسان همواره در طول تاریخ در پی داشتن جامعه‌ای آزاد و به دور از پلیدی و زشتی و خشونت بوده است و برای رسیدن به یک سعادت فردی و اجتماعی در جامعه خویش و به دنبال یک اتوپیا است. اتوپیایی که عاری از طبقات و خشونت و بردگی باشد، آرمان‌خواهی بزرگترین عامل حرکت و پیشرفت انسان در زندگی بوده و همین نیرو است که او را به کشف و کنجکاوای در امور مختلف تحریک می‌کند. اما به جای رسیدن به یک جامعه آرمانی همانند کارل مارکس^۱ به یک توتالیتریسم تاریکی ختم می‌گردد که نه تنها آرمان‌ها را به باد سخره می‌گیرد بلکه آتش و نهیبی بر آمال و آرزوهای جامعه می‌زند. این داستان، داستانی انتقادی با محتوای سیاسی-اجتماعی است که به شکل نمادین مسایل مربوط به نظام حکومتی وقت در روسیه را تبیین می‌کند. اورول در این اثر شکست یک انقلاب آرمان‌گرایانه (مطابق با اصول اتوپیایی) در جامعه‌ای عقب افتاده